

Словосполучення. Речення

Словосполучення — це поєднання двох і більше повнозначних слів, одне з яких є **головним**, а інше (інші) — **залежним(-и)**.

Головне — це слово, **від якого** ставимо запитання.

Залежне — це слово, **до якого** ставимо запитання.

Не є словосполученнями:

- ◆ сполучення підмета з присудком: сонце сходить;
- ◆ сполучення іменника або займенника із прийменником: під ліжком, над нами, коло ставка;
- ◆ однорідні члени речення, поєднані сполучниками: день і ніч; не високо, а низько;
- ◆ стійкі словосполучення (власні назви, фразеологізми): Тихий океан, байдики бити;
- ◆ складені форми слів: буду танцювати, нехай (хай) приходить, менш корисний.

■ **Граматична основа** — це підмет і присудок, тобто змістове й граматичне **ядро** речення, яке об'єднує навколо себе решту слів (другорядні члени речення).

✍ Ураз по шибці застукотіли дощові краплі.

✍ Темні гори даленіли у вечірній млі.

✍ Пролетіла хмарка понад селом.

■ **Підмет** — це головний член речення, що називає предмет, особу чи явище, які виконують дію і про які говориться в реченні.

■ **Підмет** відповідає на запитання **хто? що?**

■ У ролі **підмета** частіше виступає **іменник** і **займенник** у називному відмінку, рідше — інші частини мови (**числівник**, **прикметник**, **дієслово**).

■ **Присудок** — це головний член речення, що називає дію, яку виконує **підмет**, його стан чи ознаку.

■ **Присудок** відповідає на запитання: що робить підмет? що робитиме? що робив? хто він? що він таке? який він є?

■ У ролі присудка частіше виступає **дієслово**, рідше — інші частини мови (**іменник**, **прикметник**, **прислівник**).

■ За кількістю граматичних основ речення поділяються на:

✓ **прості** — з однією граматичною основою:

Річка губиться в гущавині, біжить кудись.

✓ **складні** — з двома й більше граматичними основами: І не раз питає я річки, де плине вона від нас.

■ За будовою граматичної основи речення поділяються на:

✓ **двоскладні** — граматична основа має **підмет** і **присудок**: Надворі падає лапатий сніг. Мете хурделиця.

✓ **односкладні** — граматична основа має **лише підмет** або **лише присудок**: Сніжить. Зима. Лапатий сніг. Хурделить.

Види речень

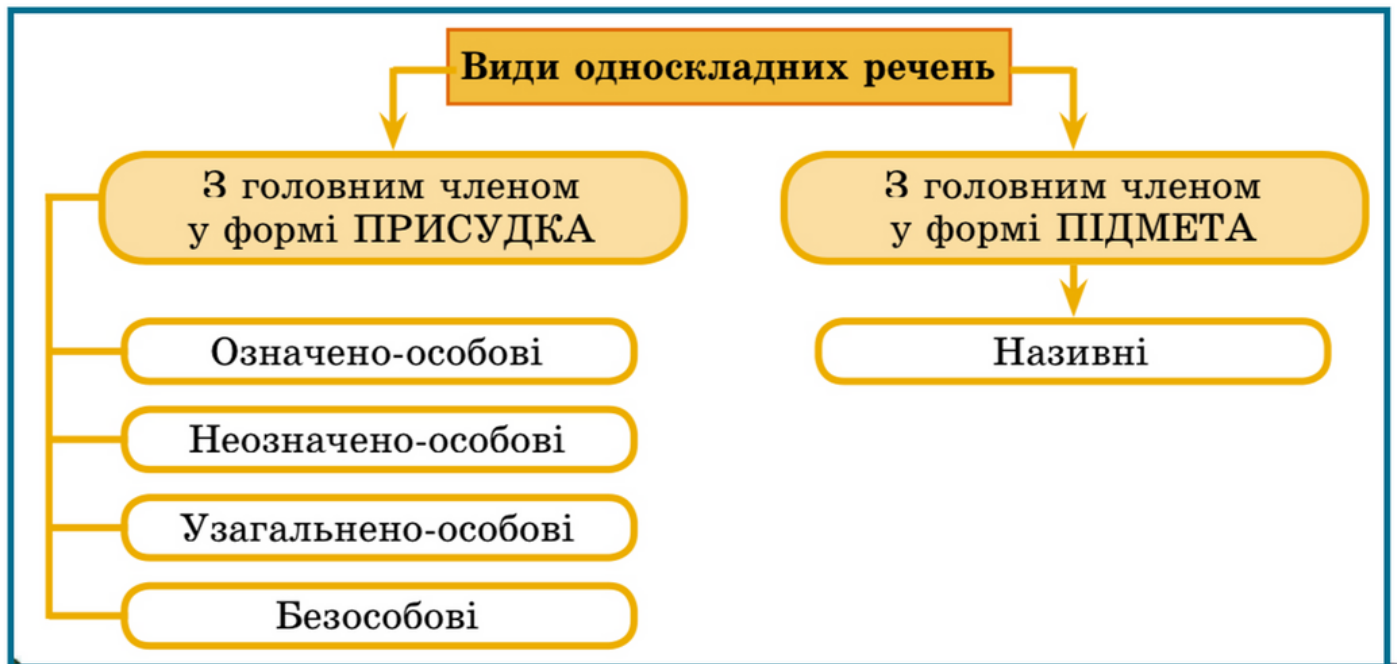
 За метою висловлювання речення бувають:

✓ **розповідні** — повідомляється про подію, факт чи явище: Ліс ще дрімає в передранковій тиші.

✓ **питальні** — про щось запитується: Куди тече ця річка?

✓ **спонукальні** — висловлюється прохання, наказ, заклик до дії, побажання, дозвіл, заборона тощо: Живи, Україно, живи для краси!

Види односкладних речень

Види односкладних речень

Дієслівні

(з головним членом у формі присудка)

Означено – особові (головний член означає дію, яку виконує конкретна особа (1о.одн., мн.) **Я, ТИ, МИ, ВИ**).

Любіть травинку і тваринку, і сонце завтрашнього дня ... (Л. Костенко).

Неозначено – особові (головний член означає дію, яку виконує невизначена особа (3о. мн.) **ВОНИ**).

Мене везуть у царство трав, річок і таємничих озер (О. Довженко)

Узагальнено – особові (головний член означає дію, яка стосується будь – якої особи (3о. мн, присл.), **ВОНИ**)

Здобудемо освіту – побачим більше світу (Нар. творч.)

Безособові (головний член означає дію, яка не має виконавця (особа відсутня)).

Аж морозом сипнуло поза спиною (Панас Мирний).

Називні

(з головним членом у формі підмета, який стверджує наявність предметів чи явищ)

Пекучий день... Лісів солодка млява... (Л. Костенко).

